

KIRJA-ARVIO

Saari, Juho (toim.): Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta.

Sari Mäki

Mitä on hyvinvointi? Ainakaan se ei ole pelkkien taloudellisten mittareiden tuijottamista, jos on uskominen käsillä olevaan Juho Saaren toimittamaan kirjaan Hyvinvointi – Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Kirjan tavoitteena on luoda yleiskuva hyvinvoinnin tutkimuksen lähtökohtiin. Kiinnostuksen kohteena ovat ne suuntauksot tai lähestymistavat, joita pidetään merkityksellisinä 2010-luvun suomalaisen yhteiskunnan kannalta.

Kirja on artikkelikokoelma ja se jakautuu neljään osaan. Ensimmäinen osa sisältää johdannon lisäksi neljä artikkelia, joissa käsitellään yleisesti hyvinvoinnin käsitettä eri näkökulmista. Kirjan toisen osan kolme artikkelia syventävät ensimmäisessä osassa esiintuotuja näkökulmia hyvästä kehästä, onnellisuudesta ja hyvinvoinnin mittaamisesta. Kirjan kolmas osa muodostuu neljästä perinteisen hyvinvointitutkimuksen linjasta poikkeavasta artikkelista, niin sanotuista uusista avauksista. Neljäs osa sisältää ainoastaan kirjan toimittajan artikkelin hyvinvoinnin tulevaisuudesta. Artikkeleiden kirjoittajat ovat pääasiassa yhteiskuntatieteiden dosentteja tai professoreita paria jatko-opiskelijaa lukuun ottamatta.

Kirjan artikkeleissa puhutaan paljon hyvinvoinnin erilaisista mittaamisavoista. Yksi kirjan selkeimmistä viesteistä on se, että bruttokansantuote on riittämätön mittari hyvinvoinnin mittaamiseen. Tämä seikka tulee esiin miltei kirjan jokaisessa artikkelissa ja vaikka ”kertaus on opintojen äiti”, on eri hyvinvointimittareiden ja indeksien esittelyn osalta kirjassa paikka paikoin tarpeetonta toistoa. Kirjan sisältö painottuu vahvasti kvantitatiiviseen hyvinvoinnin tutkimukseen. Tästä jää sellainen vaikutelma, ettei laadullista hyvinvointitutkimusta tehdä tai ettei laadullista hyvinvointitutkimusta ole katsottu kirjan tavoitteen asettelun mukaisesti riittävän merkittäväksi lähestymistavaksi suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan tutkimiseksi.

Johdannossa ja ensimmäisessä varsinaisessa artikkelissa kirjan toimittaja Juho Saari esittelee pääpiirteittäin hyvinvoinnin mittareita, hyvinvointitutkimuksen eri suuntauksia ja aineistoja sekä listaa hyvinvointitutkimuksen

keskeisimpiä julkaisukanavia. Kirjan kolmannessa luvussa Eerik Lagerspetz tarkastelee yhteiskunta- ja moraalifilosofiassa esitettyjä subjektivistisia ja objektivistisia hyvinvointikäsitteitä ja nostaa keskeiseksi autonomian käsitteen. Hän toteaa, että mitä lähemmäs liikutaan niukkuudesta kohti suhteellista runsautta, sitä merkityksellisemmäksi tulee autonomia eli ihmisten kyky asettaa itselleen tavoitteita ja myös toisinaan saavuttaa niitä. Neljännessä luvussa Jussi Simpura ja Hannu Uusitalo käsittelevät hyvinvointia ja sosiaalista kehitystä hyvinvointitutkimuksen perinteiden ja onnellisuustutkimuksen näkökulmista. Artikkelit päättyy valaiseviin hyvinvointikäsitteiden, hyvinvoinnin mittaamisen ja niihin vaikuttamaan pyrkivien politiikkojen yhteyksiä esitteleviin käytännön esimerkkeihin. Kirjan ensimmäisen osan päättää Sakari Kainulainen yhteenvetoon hyvinvointitutkimuksen kehityslinjoista perustuen Suomessa 1950-luvulta lähtien tarkastettuihin hyvinvointia käsitteleviin sosiologian ja sosiaalipolitiikan väitöskirjoihin.

Toinen osa alkaa Robert Hagforsin ja Jouko Kajanojan artikkelilla, jossa he esittelevät hyvän kehän teoriaa ja sen testaamista. Kehäprosessi pitää sisällään neljä erilaista ilmiötä, jotka osaltaan lisäävät tai vähentävät toistensa vaikutuksia hyvinvointia lisäävästi. Heikki Ervasti ja Juho Saari kirjoittavat onnellisuuden käsitteestä ja sen tutkimusmahdollisuuksista hyvinvointivaltiossa. Kirjoittajat toteavat, että hyvinvointivaltio luo turvaa ja siten lisää onnellisuutta. He peräänkuuluttavat, että hyvinvointiyhteiskunnassa tulisi etenkin olla tietoinen sellaisista poliittisista ratkaisuksista, jotka vähentävät koettua hyvinvointia. Jukka Hoffrén ja Hanna Rättö syventävät jo aiemmissä artikkeleissa esiteltyjä hyvinvoinnin mittareita. Artikkelin yleissivistävyyden lisäksi kulutuksen huomioiminen hyvinvoinnille merkitykselliseksi osaluueeksi ilahduttaa laadullista kulutustutkijaa.

Kirjan kolmannen luvun uudet avaukset ovat mielenkiintoisia ja hyödynnettävissä tutkimusmielessä myös laadullisesta näkökulmasta. Anu Raijas purkaa kotitalouden ja arjen hyvinvoinnin osiin ja korostaa ihmisten omien näkemysten ja kokemusten tutkimisen tärkeyttä. Susanne Uusitalon artikkeli tahdonheikkoudesta on jopa arkaluontoinen näkökulma hyvinvointiin, sillä tahdonheikkouden käsite voi osittain puoltaa ihmisen autonomian vähentämistä. Toisaalta kirjoittajan ehdottamat tukitoimet ihmisen tahdon vahvistamiseksi voidaan nähdä myös autonomisuuden lisääjänä. Yhteiskunnalliseksi ongelmiksi katsottavat ilmiöt kuten liikalihavuus ja liiallinen alkoholikäyttö ovat esimerkkejä tahdonheikkouden ja autonomian ristiriitaisesta suhteesta. Artikkelit on suositeltavaa luettavaa runsaudesta ”kärsivälle” kansalle.

Anne Birgitta Pessin ja Marjaana Seppäsen artikkelissa yhteisöllisyydestä korostetaan yhteisöön kuulumisen mahdollisuuksien tärkeyttä. Kirjoittajat toteavat, että yhteisöllisyyden ylläpitäminen vaatii terveyttä ja toimintakykyä. Laaja julkinen sosiaaliturva ei siis suinkaan passivoi vaan lisää yhteisöön kuulumisen mahdollisuuksia. Luvun päättää Markku Oksanen artikkelillaan ympäristö ja hyvinvointi, jossa hän esittää tärkeitä kysymyksiä ja myös vastaa niihin. Miksi ympäristöä kannattaa suojella? Miksi ihmisen pitää välittää? Artikkelissa huomioidaan huono-osaisuuden ja ympäristörasitteiden yhteys *environmental justice* ja *environmental racism* käsitteiden välityksellä. Kyseiset käsitteet herättävät kysymyksen ympäristöllisistä perusoikeuksista ja niiden takaamisen tärkeydestä sekä nykyisille että tuleville sukupolville.

Kirjan viimeisen osan ainoassa artikkelissa Juho Saari pohtii hyvinvoinnin tulevaisuutta tutkimuksen ja politiikan näkökulmista keskittyen teemoihin, joiden tutkimusta olisi jatkossa tärkeää syventää.

Etenkin kirjan alkuosa luo kvantitatiivisesta kysely-, tilasto- ja rekisteripohjaisesta hyvinvointitutkimuksesta kiinnostuneelle opiskelijalle tai tutkijalle perehdytyksen aihepiiriin. Kirjan viimeiset osat ovat hyödyllistä luettavaa tutkimusmenetelmään katsomatta. Kirjan tarjoama osittain historiallinen perspektiivi ja lähdeluettelosta löytyvä sekä artikkeleissa kiitettävästi raportoitu hyvinvointitutkimuksen kirjallisuus, etunenässä Amartya Sen ja Ruut Veenhoven, houkuttelee lukijaa hyvinvointitutkimuksen pariin.

KIRJOITTAJATIEDOT

MMM Sari Mäki on kuluttajaekonomian jatko-opiskelija Helsingin yliopistossa taloustieteen laitoksella.